

**A MAGYAR TUDOMÁNYTÖRTÉNETI INTÉZET
TUDOMÁNYOS KÖZLEMÉNYEI 42.**

Gazda István

Feladataink

**id. Szinnyi József tudományos életműve további feltárása
érdekében**

Íródott halálának centenáriumán

**Megjelent 2014-ben a „Szinnyi és követői. Id. Szinnyi József halálának
100. évfordulójáról megemlékező centenáriumi emlékkönyv”-ben.**

Szerkesztette: Szónyi Éva

ELSŐ FELADAT:
NAPLÓJEGYZETEINEK KIADÁSA

Szinnyeitől nagy mennyiségű naplójegyzet maradt fenn, ezek többsége kézzel írt napló, egy része pedig nyomtatott formában őrződött meg az utókor számára. Mindkét fajta anyag fontos lenne, ezért be kellene szkennelni a 60 kötetnyi kéziratos naplót¹ éppúgy, mint az ahhoz kapcsolódó vázlatos feljegyzéseket, valamint a nyomtatásban megjelent naplórészleteket (ezek cikksorozat formájában és kötetbe gyűjtve is napvilágot láttak).

Naplójegyzeteiből három vaskos kötetnyi jelent meg:

Timár-ház. Naplójegyzetek. 1835–1848.

Megjelent Komáromban, 1907-ben, a korábbi füzetes sorozat kötetbe kötött változataként, több mint 300 oldalon.

Komárom 1848–49-ben. Napló-jegyzetek

Megjelent Budapesten, 1887-ben, címlapján 1886-os dátummal. Terjedelme több mint 500 oldal.

Bach-korszak. Naplójegyzetek 1849. okt. 1. – 1853. jún. 30.

Megjelent Komáromban, 1913-ban, a korábbi füzetes sorozat kötetbe kötött változataként 300 oldalon.²

A fentiekén kívül néhány naplórészlete újságokban, folyóiratokban is megjelent.³ Ezek közül kiemelendő egyik korai írása, amely a 'Honvédek Könyvé'-ben látott napvilágot 1861-ben. Ez az írás az 1848/49-es napló néhány részletét közli. Nagyon érdekes az a közlemény-sorozata is, amely 'A Hon' hasábjain jelent meg a szabadságharc emlékeiről, s amely különböző

---

¹ Naplójegyzeteiről kitűnő áttekintést ad: Gyurcsó Júlia: Szemelvények idősb Szinnyei József kéziratos hagyatékából. I. Levelezése alapján. II. Naplójegyzetei nyomán. Baja, 2014. Eötvös József Főiskolai Kiadó. 996 p. – Online változatban: <http://mek.oszk.hu/12700/12789>

² Nyomtatásban megjelent naplójegyzeteinek pontos címlírását adjuk bibliográfiánkban: Id. Szinnyei József (1830–1913) könyvtartudós akadémikus életműve. A kutatást vezette és a bevezető tanulmányt írta: A. Szála Erzsébet, az anyaggyűjtést végezte: Perjámosi Sándor, a bibliográfiai gyűjtést kiegészítette és a munkát sajtó alá rendezte: Gazda István, az előszót írta: Fehér Csaba. Sopron – Piliscsaba – Bp. – Révkomárom, 2006. [2007]. Nyugat-Magyarországi Egyetem – MATI – OSzK – Magyar Kultúra és Duna Mente Múzeuma. 216 p. (Magyar Tudománytörténeti Szemle Könyvtára 56.) – Ism.: Lakatos Éva. In: Magyar könyvszemle 123 (2007) No. 2. pp. 251–252.

³ Lásd újabban: Völgyesi Orsolya: "Csakhamar végig olvastam Komárom összes magyar könyvét és mindig többre vágytam". Irodalmi élmények és történelmi tapasztalatok Szinnyei József visszaemlékezéseiben. In: Völgyesi Orsolya: Írók, szerepek, stratégiák. Bp., 2010. Ráció. pp. 152–165. (Újabb kiadása: Építész a kőfejtőben. Tanulmányok Dávidházi Péter hatvanadik születésnapjára. Szerk.: Hites Sándor, Török Zsuzsa. Bp., 2010. MTA Irodalomtudományi Intézet. pp. 429–447.)

személyek által megőrzött, és Szinnyeihez – illetve az újsághoz – eljuttatott anyagokat tartalmaz, szerkesztett változatban. Ő maga is készített több közleményt erről az időszakról, amelyek más periodikákban jelentek meg.⁴

MÁSODIK FELADAT: HELYTÖRTÉNETI, CSALÁDTÖRTÉNETI KUTATÁSAINAK FELDOLGOZÁSA

Életműve második nagy egységeként összegezhetjük a naplójához is kötődő helytörténeti, családtörténeti írásait, s általában az 1848/49-es időszakhoz kapcsolódó közleményeit. A helytörténeten belül több írása kötődik szülővárosa, Komárom történetéhez, és szorgos munkával összegezte a komáromi magyar színészet történetét is. A családtörténeten belül kiemelendők azok a kutatásai, amelyek Nagy Iván családtörténeti kézikönyv-sorozatában jelentek meg,⁵ valamint a főrangú családokról Fejérpataky Lászlóval együtt összeállított műve. Két nagy, önálló kötetként megjelent munkája a következő:

A komáromi magyar színészet története

Megjelent Komáromban, 1884-ben, közel két és félszáz oldalon.

Magyar nemzeti zsebkönyv

Fejérpataky Lászlóval együtt 1888-ban közreadott genealógiai összeállítása, terjedelme több mint 500 oldal. Egy kis alakú zsebkönyvről-kézikönyvről van szó.

Kiadásáról éveken át tárgyaltak a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság ülésein, s e megbeszéléseken a társaság alapító tagjaként Szinnyei is mindvégig részt vett. Ezek a vitaanyagok követhetők a 'Turul' hasábjain.⁶

Több helytörténeti és genealógiai írása a 'Komáromi Lapok'-ban és a 'Vasárnapi Ujság'-ban jelent meg.⁷ Helytörténeti publikációiból állt össze 1997-ben a Tatabányán kiadott 'Id.

---

⁴ Ezekből válogatás is készült: Id. Szinnyei József komáromi históriái. Szerk.: Virág Jenő, sajtó alá rend.: Hidvégi Violetta, szaklektor: Gazda István. Tatabánya, 1997. Komárom-Esztergom megyei Önkormányzat. 239 p.; Szinnyei és Komárom kapcsolatáról több értékes írás is született, ezek közül kiemelendő: Lukácsy Sándor: Szinnyei József Komáromja. = Új Forrás 30 (1998) No. 6. pp. 145–149.

⁵ Nagy Iván könyvsorozatát az Arcanum digitalizálta.

⁶ A Turult és a Magyar Nemzeti Zsebkönyvet digitalizálta az Arcanum.

⁷ A Vasárnapi Ujságot digitalizálta az Arcanum.

Szinnyei József komáromi históriái' c. válogatás, amelynek egyes fejezeteire az általunk 2006–2007-ben közreadott Szinnyei életmű-bibliográfiában mindig utalunk.

Helytörténeti kutatásai, szerkesztői munkái közül kiemelkedik a Sziklay–Borovszky sorozat közreadásában, már említett tevékenysége, ebben a millennium tiszteletére elindult hatalmas vállalkozásban. A sorozatban 22 vármegye és több megyei jogú város történetét adták közre 24 kötetben. Ezek elkészítésében nem csak szaktanácsadóként vett részt Szinnyei, hanem egyes részeket lektorált is, más részeket pedig maga állított össze (gondolunk itt pl. a Komárom vármegyét bemutató, közreműködésével írt kötetre vagy a Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyét ismertető kétkötetes összeállításra, utóbbiban úgy hivatkoznak rá, hogy általa összeállított életrajzok alapján készült a kötetben több biográfia). A korábbi Szinnyei-bibliográfiák, köztük a saját maga által közreadott jegyzékek sem hivatkoznak erre a több évtizedes munkálkodására.⁸ A kötetek többségén nincs kiadási évszám,⁹ ezért általában csak a róluk írt recenziók segítségével tudjuk megfejtetni, hogy melyik művet mikor adták ki. Összeállításunk ennyiben is újdonság.¹⁰

HARMADIK FELADAT:

HÍRLAPTÖRTÉNETI PUBLIKÁCIÓINAK ÉS A HÍRLAPTÁRRÁ VONATKOZÓ ÍRÁSAINAK FELDOLGOZÁSA

Szinnyei elsősorban hírlap-kutatói, hírlap-feldolgozó, sajtótörténeti és Hírlaptár-alapítói (hírlapkönyvtári) munkásságával vált ismertté. Az e témakörhöz kapcsolódó első közleménye a 'Vasárnapi Ujság'-ban jelent meg 1862-ben. Ettől kezdve folyamatosan közölte sajtótörténeti írásait, retrospektív és kurrens bibliográfiáit, feldolgozván hírlapirodalmunk

⁸ A Gyurcsó-féle bibliográfia sem utal rá. Lásd: Gyurcsó Júlia: Idősb Szinnyei József bibliográfia. 1–2. köt. Bp., 2011. ELTE. 1. köt.: Kéziratos hagyatéka, könyvtári és levéltári iratok, 1792–1913. 343 p., 2. köt.: Nyomtatásban megjelent írásai és a róla szóló irodalom, 1848–2010. 308 p. + CD. – Online: <http://mek.oszk.hu/10100/10168/pdf/>

A kétkötetes kiadványról: Szabó Sándor: Szinnyei univerzuma. In: Könyvtári Figyelő 22 (2012) No. 2. pp. 351–353.; Pogány György. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros. 21 (2012) No. 9. pp. 54–58.

Kégli Ferenc Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye vonatkozásában utal rá az „Életrajzi források a helyismereti tájékoztatáshoz. Regionális és lokális életrajzgyűjtemények válogatott, annotált bibliográfiája” c. munkájában (Bp., 2005. Könyvtári Intézet. 184 p.) – Online: <http://mek.oszk.hu/04400/04453/>

⁹ Lásd az Arcanum által digitalizált anyagot DVD-n és a Magyar Elektronikus Könyvtárban.

¹⁰ Lásd ezzel kapcsolatosan a következő munkát: Bodor Antal – Gazda István: Magyarország honismereti irodalma 1527–1944. Függelék: A vármegyetörténeti sorozatok. (Az eredeti munkát Bodor Antal kéziratot hagyatékának felhasználásával, valamint saját kutatásaival kiegészítette és sajtó alá rendezte: Gazda István). Bp., 1984. Könyvtér. 483 has. (Az eredeti munka: Bodor Antal: Magyarország helyismereti könyvészete, 1527–1940. Bp., 1944. 424 has.) – Az új kiadás függelékében szerepelnek a vármegye-sorozatok kötetének kiadására vonatkozó „megfejtéseink”.

történetét az addig előkerült példányok alapján. Külön kötetben is közreadta pl. az 1848/49-es időszak anyagát. Kurrens összeállításai sorában az első általa feldolgozott időszak az 1868-as év volt.

Kégli Ferenc írja:¹¹ A Hírlapkönyvtár megalakításának szorgalmazója, idősebb Szinnyei József meghatározó személyisége volt a hazai kurrens sajtóbibliográfiai munkálatoknak. Aigner Lajos felkérésére 1869-ben kapcsolódott be a kurrens sajtóbibliográfia szerkesztésébe a Magyar Könyvészet című havilap hírlapirodalmi rovatában megjelent összeállításával. „A »Magyar könyvészet« (...) meg fog indulni és Téged kedves barátom, ezennel ünnepélyesen fölkérlek tiszteletbeli *munkatársnak!* Nevezetesen kérnélek a hírlapirodalmi szakmát elvállalni szíveskedjél, mivel azt náladnál jobban úgy sem készítheti senki.”¹²

Éves hírlapjegyzékeit kezdetben a 'Vasárnapi Ujság', majd a párhuzamosan megjelenő – a különböző kiadók által közreadott – 'Magyar Könyvészet' közölték.¹³ Ezekből kétkötetnyi jelent meg 1869-70-ben. 1876-ban elindult a könyvészeti szakma fontos periodikája, a 'Magyar Könyvszemle', amely szintén közölte Szinnyei éves hírlapirodalmi összeállításait.¹⁴ A Budapesti Könyvkereskedő-segédek Egylete (később a Magyar Könyvkereskedők Egylete) jóvoltából 1877-ben újraindult a 'Magyar Könyvészet', s benne másodközlésben újra olvashatók a Szinnyei-féle hírlapstatisztikák (tehát azok megjelentek a 'Vasárnapi Ujság'-ban, a 'Magyar Könyvszemlé'-ben és a 'Magyar Könyvészet'-ben is). Egy ideig azután a 'Könyvszemlé'-ből hiányoznak e jegyzékek, majd 1895-től kezdődően ismét megjelennek a lap hasábjain. Ezt követően a 'Vasárnapi Ujság' viszont elállt eme nagy jegyzékeknek a közreadásától.

A Nemzeti Könyvtár bicentenáriumi évében közre tudtuk adni sajtótörténeti írásainak szövegét, mégpedig az egykori nyomdahibák korrigálása után, a Szinnyei által a későbbi években végzett sajtótörténeti kutatásai alapján megfogalmazott új, kiegészítő jegyzetekkel.¹⁵ Szerencsére az egykoron a 'Vasárnapi Ujság'-ban megjelent írások adatsorait Szinnyei

¹¹ Kégli Ferenc: A kurrens nemzeti bibliográfia a dualizmus korában különös tekintettel az Országos Széchényi Könyvtárra. 1867–1918. Bp., 1996. – Online: <http://mek.oszk.hu/02300/02357/02357.htm>

¹² MTA Könyvtára. Kézirattár Ms 770/121. Aigner Lajos levele id. Szinnyei Józsefnek. 1869. jan. 13. – Szinnyeinek ez volt az elsőként megjelent kurrens hírlap-bibliográfiai munkája.

¹³ Kár, hogy Gyurcsó Júlia a szorgalmas kutatómunkájával összeállított művében a Vasárnapi Ujság esetében pl. olyan közleményeket is Szinnyeinek tulajdonított, amelyeket nem ő írt (Gyurcsó műve címléírását lásd a 7-es jegyzetben). Kégli Ferenc idézett írásaiban pontosan utal arra, hogy hol kezdődnek a Vasárnapi Ujságban a Szinnyei-féle publikációk.

¹⁴ A Magyar Könyvszemlé digitalizálta az Arcanum, lásd az EPA-ban is.

¹⁵ Id. Szinnyei József emlékezete. Művelődéstörténeti és sajtótörténeti írásai. Összeáll.: Gazda István. A bevezető tanulmányt írta: Kozocsa Sándor. Piliscsaba, 2002. Magyar Tudománytörténeti Intézet. 323 p. (Megjelent a Nemzeti Könyvtár alapítása 200. évfordulója tiszteletére)

Az egyes fejezetek az OSzK honlapjáról a Sajtómúzeum anyagában elérhetők 'felújított szövegváltozat' megjelöléssel: <http://sajtomuzeum.oszk.hu/forrasok02.html> – Elérhetők a MEK-ben is: <http://mek.oszk.hu/05400/05443/pdf/>

folyamatosan bővítette – elsősorban új bibliográfiai adatokkal –, amelyeket később fel is sorolt repertóriumában, illetve a Pallas Nagy Lexikonában, s mindezek a 2002-es kiadásban végre együtt olvashatók. Ez tehát nem egy egyszerű reprint kiadás, hanem *az eredeti Szinnyei-szövegek javított, és új jegyzetekkel bővített kiadásai*.

Életművének kiemelkedő korszaka volt Nemzeti Könyvtárunk Hírlapkönyvtárának megszervezése. Erről is számos értékes tanulmány készült.¹⁶ Külön egységként kell tehát kezelnünk a hírlapkönyvtár tervezéséhez, megalapításához, beindításához és működéséhez kapcsolódó írásait, s emellett nagyon fontosak a munkálkodásáról mások által írt publikációk is ebben a témakörben. Szükséges tehát a Hírlaptár tervezéséhez és működéséhez kapcsolódó írásainak digitalizálása is.

Sajtótörténeti kutatásainak eredményeit 'A Pallas Nagy Lexikona' egyes kötetében írt sajtótörténeti szócikkeiben összegezte. A 2006-2007-ben közreadott Szinnyei-bibliográfiánkban első alkalommal próbálkoztunk az általa írt nagyobb lexikon-szócikkekre is felhívni az olvasók figyelmét, feldolgozván a 16 kötetes lexikonban és annak két pótkötetében közreadott szócikkeit.¹⁷ Megemlítjük, hogy bár Szinnyei munkatársa lett a 'Révai Nagy Lexikoná'-nak is, de egészségi állapota csak az első kötetben való szerzői közreműködését tette lehetővé.

Sajtótörténeti kutatásaiból – a lexikon-szócikkeken túlmenően – külön is kiemelendő az 1848/49-es időszak periodikáit bemutató anyaga:

Hírlapirodalmunk 1848–1849-ben

Ez az összeállítás 1877-ben jelent meg, előzményét már korábban közölte a 'Vasárnapi Ujság'-ban, s azt követően több kutató is igyekezett kiegészíteni a később előkerült periodikák segítségével. Máig fontos forrásmunka, amely egy

---

¹⁶ Lásd pl.: Goriupp Alisz: A Magyar Nemzeti Múzeum hírlaposztálya, fennállásának első félszázadában. 1884–1934. Bp., 1934. OSzK. 23 p., 1 t. (Az Országos Széchényi Könyvtár tudományos kiadványai 3.) – A kötet előszavában olvashatjuk: „A magyar könyvészeti tudomány atyamesterének, id. Szinnyei Józsefnek csakúgy a honalapítókat megillető tisztelettel tartozunk, mint az ő elgondolását lelkesen felkaroló nagy kultuszminiszternek, Trefort Ágostonnak.”

Kókay György: 75 éves az Országos Széchényi Könyvtár Hírlaptára. = A Könyvtáros 9 (1959) No. 7. pp. 488–490.; Illyés Katalin: Adatok a hírlaptári állomány kialakulásának történetéhez 1884-től 1914-ig. = OSzK Évkönyve 1970–1971. Bp., 1973. pp. 243–269. (Utóbbi az Arcanum digitalizálta.)

Újabb: Kocsy Anikó: Id. Szinnyei József "hírlapkönyvtára". In: Gyűjtők és gyűjtemények. A Nemzeti Könyvtár gyűjteményes kincsei és történetük. Szerk.: Boka László és Ferenczyné Wendelin Lídia. Bp., 2009. OSzK. pp. 104–115.; Szőnyi Éva: Adalékok id. Szinnyei József (1830–1913) fogadtatásához a Magyar Nemzeti Múzeumban. In: Magyar könyvszemle 128 (2012) No. 3. pp. 354–359.

¹⁷ Sajnos a CD-n megjelent és az interneten is elérhető változatban az egyes szócikkek végén már nem szerepelnek a szócikkek szerzőinek nevei, névszignói, így ezek segítségével nem lehet Szinnyei nevére keresni. A kereséshez csak a nyomtatott változat szolgálhat alapul.

kis, de a magyar és az európai történelemben annál jelentősebb időszak újságjait tekinti át, mintegy 40 oldalon.

NEGYEDIK FELADAT:

FOLYÓIRAT-REPERTÓRIUMAINAK FELDOLGOZÁSA

A ma kutatói számára az éves hírlap- és folyóiratlistáknál, valamint statisztikai összeállításoknál talán fontosabbak a magyarországi újságok és folyóiratok cikkeinek tárgycsoportokba rendezett feldolgozásai.¹⁸ Ezekből háromkötetnyi jelent meg az Akadémia költségén, két kötetben a történelemtudomány és a történelem segédtudományai kutatóinak nyújtott segítséget, s külön kötetben adta közre a reáltudományi periodikákból készített egyedülálló feldolgozását.¹⁹ Ezzel a hazai tudománytörténeti kutatások megindulásának egyik kezdeményezője lett, s ebben segítségére volt id. Szily Kálmán, a későbbi akadémiai főtítkár is. (A hazai reáltudományi cikkek feldolgozásán túlmenően az önálló művek felkutatását is elvégezte matematikai-természettudományi könyvészetében.) Nyolckötetesre tervezett repertórium-sorozatából az alábbiak kerültek ki a sajtó alól (logikai rendben felsorolva):

Hazai és külföldi folyóiratok magyar tudományos repertórium. Történelem és annak segédtudományai. Első kötet. Hazai folyóiratok, évkönyvek, naptárak és iskolai értesítvények repertórium. 1778–1873.

Megjelent 1874-ben az Akadémia költségén, mintegy másfélezer hasábra szedve.

Hazai és külföldi folyóiratok magyar tudományos repertórium. Történelem és annak segédtudományai. Második kötet. Hírlapok. 1731–1880. I. rész.

A fenti mű folytatása, terjedelme meghaladta az 1600 hasábot.

---

¹⁸ Szinyei hírlapjegyzékeinek felhasználásával készült a Nemzeti Könyvtár egyik kiadványa is, amelyet egyik legközvetlenebb munkatársa, Kereszty István állított össze: A magyar és magyarországi időszaki sajtó időrendi áttekintése. 1705–1867. Összeáll.: Kereszty István. Bp., 1916. Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtára. 98 p. (A Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárának címjegyzéke 5.) – Online: <http://mek.oszk.hu/06900/06944/06944.pdf> Kereszty írja műve előszavában: „Id. Szinyei József, akinek eszméje volt és – nagy elégtételül – alkotása lett (1884-ben) az az országos jellegű hírlaptár, mely a jelen időrendi összeállításnak és katalógusnak alapjául szolgál. Szinyei nagyszerűen kiépítette időszaki sajtónknak nemcsak bibliográfiáját, hanem történetét is.”

¹⁹ A műből két kötetnyi digitalizált változatban már olvasható az Akadémiai Könyvtár Repozitóriumában: <http://real-eod.mtak.hu/> és a MEK-ben is: <http://mek.oszk.hu/12500/12586/pdf/>

Hazai és külföldi folyóiratok magyar tudományos repertórium.
Természettudomány és matematika. Első kötet. Hazai szaklapok, folyóiratok,
évkönyvek, naptárak és iskolai értesítvények repertórium. 1778–1874.
A reáltudományi írások első áttekintő jegyzéke, terjedelme azonos a történelmi
cikkek bemutató mű második kötetével. Folytatása nem jelent meg.²⁰

Szinnyei jóvoltából több kurrens szaktudományi repertórium is megjelent (a fenti három kötet retrospektív összeállításnak tekinthető). Ezek sorában említhetjük a 'Figyelő'-ben közreadott irodalomtörténeti repertórium-sorozatát, amely 1876-tól 1889-ig jelent meg, történeti repertóriumai pedig 1884-től jelentek meg a 'Századok'-ban²¹ és a történeti publikációkat közlő 'Hazánk'-ban, amelyet az évtized végéig folytatott.

ÖTÖDIK FELADAT:

SZAKBIBLIOGRÁFIÁINAK DIGITALIZÁLÁSA

Ami a klasszikus értelemben vett könyvészeti munkásságát illeti, az Egyetemi Könyvtár állományáról kiadott kétkötetnyi állományjegyzéke külön is említést érdemel. (Az állomány használatáról, az olvasóterem látogatottságáról több közleménye jelent meg szaklapokban és napilapokban.) Egyik nagy bibliográfiai vállalkozása a természettudományi könyvészet volt, amelyet a K. M. Természettudományi Társulat 100 arannyal díjazott.

A budapesti királyi magyar tudományegyetem könyvtárának cím-jegyzéke. I.
1876-ban készítette el a kézikönyvtár jegyzékét, amely több mint kilencezer kötet
címléírását tartalmazza.

A budapesti királyi magyar tudomány-egyetem könyvtárának cím-jegyzéke. II.
1878-ban adta közre az azt megelőző év könyvtári gyarapodásának teljes
jegyzékét.

---

²⁰ Gulyás Pál 'A bibliográfia kézikönyve' c. munkájában is utal arra, hogy ő még találkozott az Akadémián a nagy mű tervezett folytatásaként összegyűjtött katalógus-cédulákkal, ez jelenleg nem található. A repertóriumokról lásd még: Döryei Sándor: Szinnyei József Repertórium és tiszteletdíja. In: Magyar könyvszemle 125 (2009) No. 2. pp. 245–250.

²¹ A 'Századok'-at az Arcanum digitalizálta

Magyarország természettudományi és matematikai könyvészete 1472–1875.

Fiával, ifj. Szinnyi Józseffel együtt 1878-ra állította össze ezt a nagy könyvészeti munkát, amely több mint ezer hasábon foglalja össze az önálló kötetként megjelent magyarországi reáltudományi irodalmat. E témakörben ez az első megjelent szakbibliográfiánk.²²

Mindezek mellett nyilvánvaló, hogy akadémiai székfoglaló értekezését sem írhatta más témakörben, mint a bibliográfia-készítés tudományában, bemutatván első tudós bibliográfusunkat, Sándor Istvánt. Erről írt és előadott akadémiai székfoglaló értekezése:

Az első magyar bibliographus. Székfoglaló értekezés

1901-ben adta ki az Akadémia Szinnyi székfoglalóját, amely azóta is könyvtártudományi irodalmunk értékes, eligazító munkája. Sándor István egykori könyvészete Szinnyi számára is mintául szolgált. Nemzeti Könyvtárunk őrzi a Magyar Könyvesháznak azt a példányát, amelyben Szinnyi József saját kezű bejegyzései, pótlásai találhatók.²³

---

²² Digitalizálva olvasható az Akadémiai Könyvtár Repozitóriumában és a MEK-ben is.

²³ Digitalizálva olvasható a MEK-ben: <http://mek.oszk.hu/05400/05443/pdf/> (jelen sorok szerzője rendezte sajtó alá)

HATODIK FELADAT:
**MAGYAR ÍRÓK ÉLETMŰ-BIBLIOGRÁFIÁIT TARTALMAZÓ
KÖTETEINEK DIGITALIZÁLÁSA**

Könyvészeti kutatásaihoz kapcsolódnak egyéb bibliográfiai feltárásai is. Ezek közül kiemelendők a nagyon ritkán idézett Petőfi és Jókai-bibliográfiái, a Jósika-kötete és más bibliográfiai publikációi (pl. az 1881-es Szilágyi Sándor könyvészete).

Báró Jósika Miklós a magyar irodalomban

Ez a munkája 1894-ben jelent meg Jósika születésének 100. évfordulója tiszteletére, mintegy 30 oldal terjedelemben. Érdekességként megemlítjük, hogy Jósikáról az első nagyobb irodalomtörténeti monográfiát id. Szinnyei József fia, Ferenc írta 1915-ben.

Jókai Mór

Az addigi legnagyobb Jókai-bibliográfia, terjedelme meghaladja a 200 oldalt. 1898-ban jelent meg, a nemzeti kiadással, tehát a százkötetes Jókaiival egyidőben. Jókai is komáromi volt, nem csoda hát, hogy Szinnyei jól ismerte őt, a nálánál öt esztendővel idősebb írót. Jókainak 'A Hon' c. lapjában Szinnyei sok írása megjelent, s később, másik lapjában, a 'Nemzet'-ben is közöltek Szinnyeitől anyagokat.

Petőfi Sándor

A 'Magyar írók élete és munkái' alapján készült értékes bibliográfiai összeállítás 1905-ből, terjedelme 230 oldal (előzménye a 'Történeti Lapok'-ban jelent meg 1874-ben).

Ebbe a csoportba sorolhatjuk a 'Magyar írók élete és munkái' sorozatból készült különlenyomatokat is, amelyek egy-egy író vagy család életművét mutatják be. Viszonylag későn gondolt erre a Hornyánszky cég, mert csak néhány ilyen kiadvány jelent meg. Közülük említendő a Lovassy család anyagát bemutató füzet 1900-ból, vagy a Pongrácz család írói, a Pór Antalt, a Rákóczi, a Radvánszky és a Szász családok íróit bemutató kötet. 1909-ben a

Szinnyei család íróit is külön kötetbe gyűjtötték. Ilyen összeállítás jelent meg a Teleki családról és a Veress családról is.²⁴

HETEDIK FELADAT:

A MAGYAR ÍRÓK ÉLETRAJZAIT ÖSSZEGZŐ LEXIKONA TELJES NYERSANYAGÁNAK DIGITALIZÁLÁSA

Következzék „A Szinnyei”, vagyis az a munkája, amelyet száz esztendeje alapvető könyvtári kézikönyvként tartanak számon, s amely majd 30 ezer író rövid életrajzát és publikációs munkásságának korrekt jegyzékét tartalmazza 14 vaskos kötetben.²⁵ Ennek tervezetét már 1877-ben elkészítette, de ez a költséges vállalkozás csak nagyon nehezen tudott elindulni, s 1890-ben, az Akadémia és a Hornyánszky cég jóvoltából, füzetes formában vette kezdetét a közlések sora. Később a füzeteket sorra bekötötték. Így állt össze ez a sok kötetes monográfia, amelynek egyes füzei legvalószínűbb megjelenési dátumait talán elsőként tudtuk megfejteni, elsősorban Szinnyei kéziratot naplója és a füzetekről írt recenziók, valamint az általa bejegyzett imprimálási adatok alapján. Nagy feladat volt számunkra a 130 füzetnyi anyag felkutatása és feldolgozása. 14 kötetes munkáját egy nagyobb terv és egy mutatóvív előzte meg:

Egy „Magyar írók névtára”-nak terve

22 oldalas tervezet, 1877-ből.

Magyar írók névtára. Mutatóvív

A mű már 1886-ra elkészült, de a lektorált és imprimált első 5 nyomdai ív csak 1890. január 13-án került ki a sajtó alól, amint az Szinnyei kéziratot naplójából kitűnik.

Magyar írók élete és munkái. 1–14. köt.

---

²⁴ Lásd újabban a Révkomáromban megjelent tanulmánygyűjteményből: Feczkó Gyöngyi: Id. Szinnyei József, a legnagyobb magyar bibliográfus. In: Jókai-díj. Révkomárom – Bp., 2010. pp. 21–37. (A szerző a Szinnyei életműve egyes részleteinek feldolgozása témakörében kiírt pályázat „Arany díszokleveles” jutalmazottja.)

²⁵ Az Arcanum adta ki CD-n (begépelés után) és olvasható a MEK-ben is. Ügyelni kell az esetleges gépelési hibákra! Célszerű lenne szkennelre digitalizálva újra kiadni.

A kötetbe kötött füzetek közül az első vaskos kötet 1891 tavaszán készült el, a zárókötet pedig már id. Szinnyei József halála után jelent meg. Az utolsó íveket fia, Ferenc rendezte sajtó alá, s azok kötetbe kötött változata, tehát a 14-es sorszámú zárókötet 1914 nyarán került ki a nyomdából.

Szinnyei Józsefnek e nagy vállalkozásához hatalmas mennyiségű levelezés és kézirat kapcsolódik, amelynek rész-feldolgozása is több évet jelentene egy-egy kutató számára.²⁶ Hagyatékáról értékes tanulmányok láttak napvilágot az elmúlt évtizedekben,²⁷ s levelezéséből is jelentek meg közlemények,²⁸ ám ezek együttese sem haladja meg a teljes anyag 1%-át.

További kutatási feladat a teljes könyvsorozathoz kapcsolódó *rövidítésjegyzék elkészítése*, amely Szinnyei halála miatt már nem készült el, s mint ismeretes, a sorozat utolsó kötetét is fia, Szinnyei Ferenc fejezte be. Ferenc nem vállalkozott a rövidítésjegyzék összeállítására, ez a feladat az utókorra maradt. (Gulyás hasonló lexikona esetében utólag elkészült a rövidítésjegyzék!)

NYOLCADIK FELADAT:

A KUTATÁSAIT SEGÍTŐ SZEMÉLYEKHEZ KÖTŐDŐ LEVELEZÉSÉNEK ÉS HIVATALI LEVELEINEK FELDOLGOZÁSA

Ezek sorában említhető a 'Vasárnapi Ujság' főszerkesztője, Pákh Albert, aki számos publikációt közölt tőle, itt említendő a családtörténész Nagy Iván, a történészprofesszor Fejérpataky László, a nagy helytörténeti kézikönyv-sorozat szerkesztője, Borovszky Samu, a reáltudományi bibliográfiáinak kiadását szorgalmazó id. Szily Kálmán, aki figyelemmel kísérte a 14 kötetes Magyar írók élete és munkái könyvsorozat akadémiai támogatásának

---

²⁶ A feladat tehát, hogy Szinnyei „Felkérem t. Uraságodat, hogy a Magyar Írók Névtára-hoz sziveskedjék életrajzi adataival és irodalmi működésének jegyzékével hozzájárulni” megjelöléssel 1885-től kezdve számos címre elküldött vagy személyesen átadott levelezőlapjaira érkezett válaszokat teljes egészében digitalizáljuk és DVD-re rögzítsük.

²⁷ Lásd pl.: Kozocsa Sándor: Adatok id. Szinnyei József életéhez. In: Magyar Könyvszemle 80 (1964) No. 1. pp. 66–70.; M. Kondor Viktória: Idősb Szinnyei József hagyatéka az Akadémia Könyvtára kéziratárában. In: Magyar Tudomány 71 (1964) No. 12. pp. 781–793.; M. Kondor Viktória: Hogyan készült id. Szinnyei József „Magyar írók élete és munkái” című műve? In: Magyar Könyvszemle 84 (1968) No. 2. pp. 171–187.

²⁸ Lásd pl.: Szinnyei Ferenc: Arany János kiadatlan levele. In: Irodalomtörténeti Közlemények 56 (1948) No. 2. p. 151.; Fülöp Géza: Gárdonyi Géza levelei id. Szinnyei Józsefhez. In: Irodalomtörténet 47 (1959) No. 2. pp. 246–247.; Ifj. Kozocsa Sándor: Arany János kiadatlan önéletrajza. In: Magyar Könyvszemle 80 (1964) No. 1. pp. 65–66.; Käfer István: Szinnyei József két levele. In: Magyar Könyvszemle 81 (1965) No. 1. pp. 32–34.; Sándor László: Szinnyei József ukrán kapcsolata. In: Magyar Nemzet 46 (1983) No. 159. (júl. 7.) p. 4.; Somlyófi Tóth Tibor: Haan Lajos levelei Márki Sándorhoz és Szinnyei Józsefhez. Békéscsaba, 1984. Megyei Könyvtár. 32 p.

kérdéseit is. És emellett még számos levélváltás maradt fenn, elsősorban az Akadémiai Könyvtár Kézirattárának gyűjteményében. Ezek mindegyike digitalizálást igényel.²⁹

Hivatali leveleinek egy része az Egyetemi Könyvtárhoz, más része a Nemzeti Könyvtárhoz kapcsolódik, utóbbi helyen 1893–94-ben a főigazgatói posztot is betöltötte.³⁰ Nyilván mindkét anyag digitalizálása fontos feladat lenne, amelyet halálának centenáriuma kapcsán mindenképpen el is kellene végezni.

---

²⁹ Gyurcsó Júlia elsőrendű új, kétkötetes művében pontosan megadja a levelek számát, s közli rövid tartalmukat is. Lásd: Gyurcsó Júlia: Szemelvények idősb Szinnyei József kéziratok hagyatékából. I. Levelezése alapján. II. Naplójegyzetei nyomán. Baja, 2014. Eötvös József Főiskolai Kiadó. 996 p. – Online változatban: <http://mek.oszk.hu/12700/12789>

³⁰ Perjámosi Sándor: Id. Szinnyei József a Nemzeti Könyvtár élén, 1893–1894. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros. 16 (2007) No. 5. pp. 39–44.